

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ РОСЛИННИЦТВА ТА ТВАРИННИЦТВА

мети. Усі ці підходи повинен об'єднувати високий рівень розвитку диригентсько-хорової майстерності та професійних здібностей, широта світогляду майбутніх керівників шкільних хорових колективів.

У **висновках** доцільно зазначити, що навчальною лабораторією підготовки хорового диригента є робота в хоровому класі. На прикладі керівника навчального хорового колективу студент засвоює практичні навички методичної роботи як з окремими партіями хору, так з усім колективом. Репетиційна робота в хоровому класі допомагає навчити студентів методиці самостійної роботи, виховати вміння інтерпретувати музичний матеріал, формувати спонукання до точного відтворення музично-художнього образу твору. Поступово опановуючи майстерність диригентської техніки, студенти повинні продовжувати пошуки шляхів удосконалення навчально-репетиційної роботи. Це допоможе розкрити об'єктивні механізми не лише безпосереднього управління хором, а й собою, як особистістю, власними діями пов'язаними з поняттям "внутрішньої техніки" диригента. Отже ефективно вивчення диригентсько-хорових дисциплін допомагає студентові акумулювати весь опанований теоретико-методичний матеріал, визначити позицію майбутнього керівника шкільного

хорового колективу, скерувати його на подальшу продуктивну діяльність.

1. Абдуллин Э.Б. *Методологический анализ проблем музыкальной педагогики в системе вузовского образования* /Едуард Борисович Абдуллин. – М.: Прометей (МГПУ), 1990. – 188 с.

2. Авдієвський А.Т. *Формування особистості на ґрунті національно-культурного відродження* / А.Т. Авдієвський. //Мистецтво у школі: зб.ст., упор. І.М. Гадалова. – К.: УДПУ, 1996. – Вип. I. – С. 80 – 83.

3. Арчажникова Л.Г. *Профессия – учитель музыки: кн. для учителя* /Л.Г. Арчажникова. – М.: Просвещение, 1984. – 111 с.

4. Асафьев Б.В. *О хоровом искусстве: сб. статей* /Борис Владимирович Асафьев. – Л.: Музыка, 1980. – 212 с.

5. Зязюн И.А. *Основы педагогического мастерства* /И.А. Зязюн, И.Ф. Кривонос, Н.Н. Тарасевич [под ред. И.А. Зязюна]. – М.: Просвещение, 1989. – 303 с.

6. Осеннева М.С. *Методика работы с детским музыкальным коллективом: учеб. пособие.* / М.С. Осеннева, В.А. Самарин, Л.И. Уколова. – М.: Академия, 1999. – 224 с.

7. Станиславский К.С. *Работа актера над собой* /Константин Сергеевич Станиславский. – М.: Искусство, 1985. – Ч. I. : Работа актера над собой в творческом процессе переживания. – 1985. – 472 с.

8. Сухомлинский В.А. *Сто советов учителю* /Василий Александрович Сухомлинский. – К.: Рад. школа, 1984. – 254 с.

Стаття надійшла до редакції 23.09.2011

УДК 338.43

Віктор Мадзігон, кандидат педагогічних наук,

науковий співробітник лабораторії трудової підготовки
і політехнічної творчості АПН України,
м. Київ

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ РОСЛИННИЦТВА ТА ТВАРИННИЦТВА

У статті розкривається питання підготовки учнівської та студентської молоді до підприємницької діяльності в умовах ринкової економіки у системі освіти, що відповідає Болонському процесу якості, Національному класифікатору України щодо професій та посад з розвитком нових видів економічної діяльності та технологій виконання робіт відповідної кваліфікації із набутими професійними фаховими вміннями та навичками.

Ключові слова: підприємництво, підприємець, освіта, ринок, професія, бізнес, економіка, маркетинг, власність, технологія, сільське господарство, рослинництво, тваринництво, земельний кадастр, урожайність.

Літ. 14.

Актуальність проблеми. Підприємницька діяльність **рослинництва сільського господарства** – забезпечує людину продуктами харчування, тварин – кормами, легку, харчову і переробну промисловість – сировиною. У валовому виробництві на рослинництво припадає 45% виробленої продукції.

В Україні вирощується близько 400 різних видів рослин, які мають певне господарське та лікувальне значення. Найбільші площі засіваються зерновими культурами. В рослинництві відбуваються постійні зміни щодо зміни площі оброблюваних земель, проводяться меліоративні роботи, зміни культур, географія їх

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ РОСЛИННИЦТВА ТА ТВАРИННИЦТВА

розміщення, вдосконалення, спеціалізація, виникнення фермерських господарств.

Слід зазначити, що споживання багатьох видів продукції рослинництва ще не відповідає науково обґрунтованим нормам. Головний напрямок у розв'язанні цього завдання полягає в зміні економічної ситуації на селі. Необхідно створити умови для сприяння розвитку підприємництва, фермерських господарств, для широкого застосування інтенсивних технологій, далі зміцнення матеріально-технічної бази сільського господарства і всього АПК, різке скорочення втрат продукції з полів під час її збирання, транспортування, зберігання і переробки.

Саме ці напрями стали основними принципами у розвитку різних видів підприємств, розвитку підприємництва і головне широка економічна освіта учнівської і студентської молоді до діяльності у ринковій економіці, де ВНЗ готують фахівців із високими професійними компетентностями менеджерів, маркетологів та підприємців до діяльності як у великому так і малому бізнесі, відзначають М. Вачевський, В. Мадзігон, Н. Примаченко [5].

Недооцінку малого підприємництва, ігнорування його економічних і соціальних можливостей протягом майже всіх років реформаційних перетворень можна кваліфікувати як великий стратегічний промахунок, який поглибив кризу економіки України в цілому, відзначає С. Давимука [8].

Однак проблема розвитку приватного сектора економіки, підприємництва вимагає постійного вивчення, вдосконалення підходів до цієї діяльності, відзначено З.С. Варналій, В.О. Сизоненко в роботі [4].

Аналіз останніх публікацій. Даній проблемі присвячено і випущено друком у світ значну кількість науково-методичної літератури, яка висвітлює питання підприємництва як напрям людської діяльності, до них слід віднести законодавчу та нормативну літературу [1], [2], [3], а також роботи З. Варналій, В. Сизоненко [4], М.В. Вачевський, В.М. Мадзігон [5], А.С. Гальчинський, П.С. Єщенко, Ю.І. Палкін [6], С.А. Давимука [8], В.І. Голиков [7], Л.М. Ковальчук [9], І.Р. Михасюк, З.М. Залога, О.Є. Сухай [10], В.М. Мадзігон [11], С.В. Мочерний [14], та інші автори, роботи яких використовуються в навчальному процесі.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розроблення теоретичних і практичних концепцій, становлення та розвитку підприємництва та фермерських господарств у сільськогосподарському виробництві відносно

встановлення різних форм власності в ринкових відносинах і важливого фактору національного відродження і розвитку України.

Виклад основного матеріалу. Підприємницька діяльність рослинництва – це комплекс галузей сільськогосподарського виробництва. Залежно від призначення продукції, що виробляється, та засобів виробництва, які застосовуються підприємцями у рослинництві, виділяють більш вузькі галузі та їх групи: зернове виробництво, виробництво технічних культур, картоплярство, овочівництво, і баштанництво, плодівництво і виноградарство, виробництво багаторічних спеціальних культур (хміль, чай), кормовиробництво і полезахисне лісорозведення. Перелічені групи галузей поділяють на ще дрібніші галузі виробництва однорідних продуктів врожайності.

Врожайність – основний показник рослинництва, залежить як від природно-економічних умов, так і від рівня організаційно-господарської діяльності. Основними причинами низької урожайності сільськогосподарських культур є порушення сівозмін, недостатнє внесення органічних і мінеральних добрив, розвиток водної і вітрової ерозії ґрунтів, закислення ґрунтів, погіршення їхньої структури в результаті застосування важких машин, а також вплив природних умов, засухи, приморозки, надмірна кількість опадів.

У розвитку землеробства велику роль відіграють біологічні фактори, селекція і насінництво, використання можливостей окремих сортів сільськогосподарських культур. Слід зауважити, що перехід до ринкових відносин, визнання багатоманітності форм власності на землю, становлення вільної конкуренції вносять значні зміни у форми господарювання в аграрному секторі виробництва. Ці зміни не мають примусового характеру, як це було свого часу в Україні під час колективізації селянських господарств у повоєнні роки. Вони характеризують вільний вибір форм господарювання з боку селян.

Головна мета змін – створити ефективну систему аграрних відносин, підвищити виробництво сільськогосподарської продукції, забезпечити населення продуктами сільського виробництва, промисловість сировиною.

Нинішні ринкові умови сприяли створенню підприємницьких селянських (фермерських) господарств, які є формою підприємництва громадян, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою і реалізацією. Переважна частина підприємницьких фермерських господарств – це сімейні ферми.

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ РОСЛИННИЦТВА ТА ТВАРИННИЦТВА

Голова і члени селянського (фермерського) господарства не можуть постійно працювати в інших підприємствах, установах та організаціях. Ферми не повинні нагадувати присадибне господарство або носити допоміжний дачний характер.

утворюється додатковий дохід із землі – диференціальна рента. Її причиною є монополія на землю як на об'єкт господарювання і має дві природні умови існування.

Слід відзначити, що в умовах феодалізму рента

Фермерське господарство

Економічною основою селянських (фермерських) господарств є приватна власність на землю та інші засоби виробництва.

Фермерські господарства мають право вступати в договірні відносини з будь-якими підприємствами, установами і організаціями, окремими громадянами. Для ефективного ведення господарства важливе значення має порядок реалізації продукції. Селянські підприємницькі (фермерські) господарства мають право самостійно розпоряджатися виробленою продукцією, добровільно укласти з іншими підприємствами угоди щодо продажу своєї продукції або на ринку на власний розсуд. Фермери

як економічна форма реалізації власності феодала на землю виступала спочатку як панщина, пізніше оброк, на зміну кому у період розпаду цього ладу прийшла грошова форма.

Земельна рента в період розвитку ринкової економіки виступає у формі орендної плати землевласнику за тимчасове користування землею орендарем. Якщо на цій землі є споруди (клади, будови, комунікації та ін.), то орендар додатково платить за користування ними. У цьому разі орендна плата більша за ренту.

Диференціальна земельна рента

існує у формі диференціальної ренти і є обмеженість земель ліпшою і середньої якості, що змушує залучати в сільськогосподарський оборот гірші за якістю ділянки землі.

є платниками внесків на державне соціальне страхування до органів Пенсійного фонду України і Фонду соціального страхування України. Члени ферми і особи, які працюють на фермі, мають право на відповідні пенсії.

Слід зазначити, що в умовах товарно-грошових відносин виникає особлива форма доходів, що пов'язана з утворенням земельної ренти. У сільському господарстві беруть участь природні процеси і біологічні чинники. У зв'язку з цим у сільському господарстві продуктивність праці залежить від таких природних чинників, як кліматичні умови, хімічний і механічний склад землі, біологічні та інші моменти.

Незалежно від форм власності на землю

Частина землі в багатьох країнах знаходиться у надзвичайно сприятливих ґрунтово-кліматичних зонах. Розміщені тут господарства вирощують рідкісні фрукти – цитрусові, цінні сорти винограду та ін. Оскільки попит на цю продукцію. Як правило, перевищує їх пропозицію, то на них встановлюють ціни, вищі від вартості, або монополії. У результаті цього утворюється надприбуток, який набирає форми **монопольної ренти**. І привласнюється землевласником. Джерелом її існування є частка доходів покупців, які купують на ринку ці продукти.

Ця особливість полягає в тому, що суспільна вартість сільськогосподарських продуктів визначається середніми витратами суспільно

Рента

Це економічна форма реалізації власності на природні ресурси. Тому зі зміною відносин власності з'являються нові форми земельної ренти.

Абсолютна рента

Форма земельної ренти, яку необхідно сплачувати власникові за будь-яку ділянку землі незалежно від її родючості й місця розташування (у наслідок чого вона отримала назву абсолютної).

Першою природною умовою існування диференціальної ренти

є відмінності у природній родючості землі, а також місцезнаходження земельних ділянок по відношенню до ринку (місць реалізації продукції).

Другою природною умовою

утворення диференціальної ренти – є обмеженість землі. Вона означає, що земля у просторі обмежена, тим більше обмежені кращі за родючістю землі.

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ РОСЛИННИЦТВА ТА ТВАРИННИЦТВА

необхідної праці у господарствах, що розташовані на гірших за родючістю та місцезнаходженням землях при середньому рівні досконалості організації виробництва. Це і дає можливість одержувати додатковий чистий дохід, який утворюється понад середній, чистий дохід. Розрізняють дві форми диференціальної ренти – першу і другу.

завдяки родючості землі, повинен сплачувати кожен, хто використовує багатство природної родючості землі – чи власник, чи орендар землі.

- **Друга рента** – платня за власність. Ця платня визначає ринкову вартість землі. На розмір цієї ренти впливають різноманітні чинники: розміщення ділянки до ринку збуту, потенційне поліпшення та можливе ефективніше її використання.

Перша диференціальна рента	це додатковий чистий дохід, який одержують в результаті продуктивнішої праці на кращих за родючістю та місцезнаходженням землях.
Друга диференціальна рента	виникає в результаті підвищення продуктивності землі на основі використання ефективніших засобів виробництва, тобто додатковим вкладенням в землю.

Господарства, які використовують свою працю на кращих земельних ділянках, мають більше продукції з одиниці земельної площі. Вони отримують додатковий продукт. Який є матеріальною основою диференціальної ренти.

- **Третя рента** – (платня за додатково вкладену працю) – це додаткова винагорода за господарське ставлення до землі господаря.

- **Четверта рента** – монопольна. Вона утворюється внаслідок продажу продукції за

Умови виникнення монополії на землю як на об'єкт господарювання		
Відмінність у землях	Обмеженість землі	Товарно-грошові відносини
Безпосередня причина виникнення диференціальної ренти – існування монополії на землю як на об'єкт господарювання		
Більш родючі землі	Сутність ренти – надлишковий чистий дохід	Джерело ренти – продуктивніша праця на кращих землях
Місцезнаходження земельних ділянок		Різний рівень інтенсифікації виробництва
Перша рента	Форми ренти	Друга рента
Утворення диференціальної ренти		

Слід зазначити, в умовах дії ринкових цін землекористувачі, які працюють у гірших ґрунтово-кліматичних умовах, – це з теоретичних міркувань потенційні банкрути, адже ринкова ціна у більшості таких господарств не покриває їхніх витрат. Тому регулювання рентних відносин у системі ринкових цін залишається проблемою, зокрема для сільськогосподарських товаровиробників: сьогодні чинний в Україні земельний (диференційований) податок не розв'язує проблему до кінця.

Отже, проблема регулювання рентних відносин це передусім удосконалення земельного податку. Розмір земельного податку слід провадити з урахуванням земельних ресурсів та ринкової вартості землі.

На думку багатьох учених рентних відносин, рент повинно бути декілька:

- **Перша рента** – це платня за природну родючість землі. Частку прибутку, одержану

монопольними цінами, які перевищують фактичну її вартість, включаючи затрати праці, рентабельність та згадані вище ренти.

Впровадження механізмів визначення і функціонування всіх чотирьох запропонованих земельних рент стосовно всіх природних ресурсів дасть змогу розв'язати багато існуючих проблем, а також забезпечити захист інтересів держави, власників земельних ділянок та користувачів, які використовують ці ресурси, стимулюватиме приватну ініціативу. Застосування першої ренти, яка диференціюється з іншими рентами, до бюджетів усіх рівнів щорічно надходитиме додатково понад 5 млрд гривень.

Земель, які не дають чистого доходу, нема. І коли в практиці сільськогосподарського виробництва трапляються ділянки з порівняно низькою дохідністю або навіть збитковістю, то це не означає, що вони не можуть мати позитивної

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ РОСЛИННИЦТВА ТА ТВАРИННИЦТВА

оцінки (ціни). Треба тільки підвищити ефективність використання або замінити сферу виробництва на таку, в якій ця земельна ділянка дасть прибуток.

Підприємницька діяльність тваринництва та його роль у розв'язанні продовольчого питання. **Тваринництво** – це великий комплекс взаємопов'язаних галузей, які виробляють висококалорійні незамінні продукти харчування (молоко, м'ясо, яйця) та цінну сировину (вовна, шкура, хутро) для переробної промисловості. Воно істотно впливає на розвиток рослинництва, підвищує ефективність рільництва, забезпечуючи його органічними добривами. Розвиток тваринництва є однією з вирішальних умов підвищення матеріального і культурного рівня життя народу, тому для розвитку галузі необхідно великі капіталовкладення.

Підприємницька діяльність тваринництва відіграє важливу роль в економіці сільськогосподарських підприємств. У структурі валової продукції воно займає майже 55 %. Забезпечуючи більш-менш рівномірне надходження продукції, тваринництво сприяє згладжуванню сезонності в сільському господарстві, регулярному надходженню коштів від реалізації продукції цієї галузі. Підприємницька діяльність проявляється у таких напрямках, як:

Тваринництво як галузь включає ряд підгалузей, основними з них є скотарство, свинарство, вівчарство і птахівництво, крім того, виділяють більш вузькі галузі: кролівництво, конярство, оленярство, розведення верблюдів, ставкове рибацтво, шовківництво, бджільництво, звірівництво.

Різні галузі чи підгалузі тваринництва виконують свої специфічні функції в задоволенні потреб населення в продуктах, у вдосконаленні структури харчування.

Скотарство – найбільша галузь тваринництва, вона ґрунтується на вирощуванні великої рогатої худоби.

В галузі зосереджено майже 65 % продуктивного умовного поголів'я худоби. Головна її продукція – молоко і яловичина. Залежно від характеру продуктивності тварин виділяють такі напрями спеціалізації скотарства: молочний, молочно-м'ясний, м'ясо-молочний, м'ясний. Крім того, воно дає шкури для переробної промисловості, роги, копита, медичні препарати. При характеристиці скотарства потрібно враховувати, що воно споживає найбільш дешеві корми, відходи продукції рослинництва.

Свинарство – друга за масштабами в м'ясному балансі країни галузь.

Вона забезпечує одержання 1/3 всього

виробництва м'яса. На неї припадає 15 % умовного поголів'я продуктивного тваринництва. Ця галузь дає м'ясо, сало, шкури, щетину та іншу сировину для переробної промисловості. Залежно від типу годівлі в свинарстві розрізняють беконний, м'ясний, напівсальний та сальний напрями. Велика плодючість, короткий ембріональний період розвитку, скороспілість, всеїдність, добра окупність кормів і високий вихід м'яса при забої зумовлюють значні економічні переваги свинарства.

Вівчарство має незначну питому вагу в м'ясному балансі країни (6 %), але воно є джерелом таких незамінних видів сировини, як вовна, хутрові і шубні овчини, смушки і шкури, а також цінних харчових продуктів, а в деяких районах – молока для виробництва бринзи і гострих сирів.

Залежно від якості і призначення продукції розрізняють тонкорунне вівчарство, напівтонкорунне, напівгрубововне, смушкове, шубне, м'ясо-сальне і м'ясововновосальне.

Продуктивне птахівництво – джерело дієтичних продуктів харчування (яєць і м'яса).

Галузь до того ж дає і перо – сировину для легкої промисловості, а також пташиний послід, що є цінним органічним добривом. Птиця характеризується високою плодючістю, скороспілістю та продуктивністю, доброю оплатою корму, праці й коштів.

Проблеми підвищення душевого споживання високоякісних продуктів, поліпшення структури харчування населення країни висувають завдання прискореного розвитку продуктивних підкомплексів, які забезпечують населення продуктами тваринного походження. Найбільш важливими з них є: м'ясний, молочний і рибо-продуктивний. Досягнутий рівень розвитку тваринництва потрібно оцінювати з позицій сьогоденних ринкових потреб. Хоч споживання основних продуктів тваринництва збільшилося, воно ще відстає від потреб населення.

Зазначимо, що важливу роль підприємницької діяльності в сільському господарстві відіграють **виробничі ресурси** як система взаємозв'язаних елементів продуктивних сил (засобів виробництва і людей, що функціонують у процесі виробництва тваринницької продукції) включають працівників цієї галузі і засоби виробництва в тваринництві.

До засобів виробництва належать засоби праці (машини і обладнання тваринницьких ферм, комплексів, інструменти і пристосування до них, двигуни, виробничі приміщення, споруди, дороги, лінії електропередач тощо), а також предмети праці (у тваринництві – це сільськогосподарські

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ РОСЛИННИЦТВА ТА ТВАРИННИЦТВА

тварини, корми, біопрепарати, медикаменти). Крім того, до предметів праці належать знаряддя праці – технічне обладнання та інвентар.

Висновки. В основі аграрної реформи України земельна реформа, в нинішніх умовах – це етап видання державних актів права власності на землю громадянам, які проживають у сільській місцевості. Земля як засіб виробництва у світі дорожчає. За цих умов держава зобов'язана регулювати процес земельних відносин у місті і селі.

Земля як товар – перетворення землі на товар відбувається тоді, коли вона продається. Позитивними сторонами цього процесу є формування повноцінного господаря землі, реальної приватної власності на неї.

Негативними сторонами перетворення землі на товар в Україні є можливість концентрації значної частини землі в руках кланово-номенклатурної еліти та іноземців (унаслідок скупівлі за зниженими цінами в зuboжілого населення), а також капіталізація аграрних відносин, перетворення більшості зайнятих у сільському господарстві в найманих пролетарів, зростає орендна плата на землю і на ціни сільськогосподарського виробництва

У сфері формування земельних відносин слід виходити з економічного становища сільськогосподарських товаровиробників, їх платоспроможності, а також перспектив поєднання крупного і середнього виробництва з приватним, дрібнотоварним. Крім того, необхідно враховувати історичні традиції окремих регіонів. Тому на найближчий період вільний ринок сільськогосподарських угідь обмежується купівлею-продажем земель, що знаходиться у власності громадян-особистих підсобних господарств, власників ділянок.

Досягнуті зрушення в АПК можна зробити незворотними лише завдяки логічному і послідовному завершенню земельної реформи, глибокій перебудові на цій підставі економічних та фінансово-кредитних відносин, тобто утверджені повноцінного ринку землі, сучасних механізмів земельно-орендних та іпотечних відносин, ефективних механізмів захисту прав власності на землю.

1. Закон України “Про підприємства в Україні” від 27.03.91 р. №887-ХІІ.

2. Закон України “Про підприємництво” від 07.02.91 р. №698-ХІІ.

3. Закон України “Про підприємництво”// Галицькі контракти. – 1998. – №8. – С. 129 – 159.

4. Варналій З.С., Сизоненко В.О. Основи підприємницької діяльності. Підручник для учнів 10 – 11 кл. /З.С. Варналій, В.О. Сизоненко. – К.: Знання України. – 2004. – 404 с.

5. Вачевський М.В., Мадзігон В.М., Примаченко Н.М. Основи економіки. Навчальний посібник./ М. Вачевський, В. Мадзігон, Н. Примаченко. – К.: Педагогічна думка. – 2007. – 612 с.

6. Гальчинський А.С., Єценко П.С., Палкін Ю.І. Основи економічних знань. – К.: Вища школа. – 1998. – 544 с.

7. Голиков В. Приватизація як фактор переходу України до ринкової економіки// В. Голиков/ Економіка України. – 1996. – №8. – С. 13 – 21.

8. Давимука С.А. Малий бізнес і приватизація./ Бюлетень про приватизацію. – 1996. – №12. – С. 3 – 9.

9. Ковальчук Л.М. Антикризове функціонування сільськогосподарських підприємств /Ковальчук Л.М./ / Науковий вісник НАН України. – К.: 2004. – Вип. 44. – С. 139.

10. Михасюк І.Р., Залога З.М., Сухай О.Є. Державне регулювання економіки в умовах глобалізації. Монографія./ За наук. ред. д-ра екон. наук, професора акад. АН Вищої школи України І.Р. Михасюка. Львівський національний університет ім. Івана Франка, НВФ “Українські технології”. – Львів. 2010. – 320 с.

11. Мадзігон В.В. Історія розвитку підприємництва як соціально-економічного явища.//Віктор Мадзігон. /Молодь і ринок. – 2010. – №7(67). – С. 33 – 37.

12. Мадзігон В.В. Теорія попиту і пропозиції в підприємницькій діяльності в реаліях ринкової економіки на товари і послуги. // Віктор Мадзігон / Молодь і ринок. – 2011. – №2(73). – С. 41 – 46.

13. Мадзігон В.М. Підприємництво: причини виникнення і форми існування, підготовка молоді до підприємницької діяльності// Актуальні проблеми економіки. – 2010. – 7(109). – С. 3 – 12.

14. Мочерний В.С., Каніщенко Л.О., Устинко О.А. Короткий курс економічної теорії. Навчальний посібник. Тернопіль “Економічна думка”. – 2000. – С. 178 – 191.

Стаття надійшла до редакції 07.10.2011

